

HIDVÉGI ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Fordítástechnikai bevezető – nem csak fordítóknak

Somodi Júlia: *Japán–magyar fordítástechnika*. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2025. 136 oldal

A kötet elsősorban a Károli Gáspár Református Egyetem Japán szakának fordító specializációjára jelentkezett hallgatóknak nyújt segítséget bevezetésként a fordítótudományba és a gyakorlatba. Felépítése és nyelvezete is ezt a didaktikai célt tükrözi. Mindegyik fejezet bevezető magyarázattal kezdődik, arra fókuszálva, hogy miért érdekes a kiemelt nyelvi jelenség nyelvészeti/fordítástechnikai szempontból, majd példamondatok használatával tovább pontosítja az adott kérdést. A fejezetek második fele pedig fordítási gyakorlatokat tartalmaz.

Azoknak is nagyon hasznos a kötet, akik önállóan vágának bele a fordítói gyakorlatokba. A feladatok nyelvi szintje a JLPT N4 szintjének felel meg. A magyarázatok nagyon jól érthetők, szem előtt tartják, hogy nem a különböző elméleti nyelvészeti diskurzusok bemutatása, ütköztetése a cél, hanem az, hogy támpontot adjanak az olvasónak egy-egy fordítási probléma megoldására. A hivatkozások is mind olyan forrásokra mutatnak, amelyek itthon elérhetők, és kellően közérthetőek ahhoz, hogy egy (még) nem szakértő érdeklődő is megértse a nyelvi jelenségeket, ha alaposabban utána szeretne nézni a nyelvtani magyarázatoknak. A feladatok megoldását pedig a könyv utolsó egyharmada tartalmazza, így ellenőrizni is lehet az önálló munkát. Nemcsak a kezdő fordítóknak lehet érdekes a könyv, hanem önálló nyelvgyakorlatként is megállja a helyét.

Nemcsak a didaktikus nyelvezet, az átlátható terminológia használat és a szerkesztés vagy a megoldások gyűjteménye segítik az önálló, tantermi órán kívüli feldolgozást, hanem az olvasó körülmekintő felkészítése a könyv *Bevezetés* című fejezetében. A szerző kitér arra, hogyan kell felkészülni a fordítói munkára, felhívja a figyelmet a párhuzamos szövegek vizsgálatára, a jelölésekre, a problémák azonosításra és a háttérkutatásra is. Ezek gyakorlott fordítóknak

egyértelműnek tűnhetnek, de egy fordítással próbálkozó nyelvtanulóban tudatosíthatja a fordításhoz szükséges alapvetően szükséges hozzáállást és a nulladik lépéseket.

Somodi Júlia nem csak egy klasszikus fordítástechnikai kézikönyvet készített. Körüljárja a gépi fordítás problémáját is, és előremutatóan nem lebeszéli az olvasót a használatáról, hanem rámutat arra, hogy a humán fordítóknak milyen utószerkesztéseket, átírásokat kell még alkalmazniuk ezek mellett. Példát hoz az AI-alapú fordítóprogramok (DeepL, Google Translate és ChatGPT) fordítási gyakorlataira a különböző stílusú és műfajú szövegek vonatkozásában, majd példákat hoz a félrefordításokra, a pontatlanságokra és arra, hogy például egy szójáték hogyan veszhet el a gépi fordítási folyamat során. Ez nemcsak azért érdekes, mert a kezdő fordító (egyetemi hallgató) láthatja, hogy még mindig nem helyettesíthető az emberi fordítás teljes mértékben, hanem azért is, mert egy jól datált metszetet is ad a programok használhatóságáról (mindegyik szövegfeldolgozás időbélyege 2025. június 2.). Ez akár arra is lehetőséget nyújt, hogy a hallgatók/olvasók azt is megvizsgálják, hogy mennyit változott egy-egy AI-alapú program az évek múlásával.

Egy másik digitális eszközt is alkalmaz a szerző: a digitális, interaktív oktatást segítő LearningApps applikáció segítségével is gyakorolhatnak a könyv felhasználói. A fejezetek gyakorlatai végén találhatók azok a linkek, amelyek az applikáción közzétett szókinccsgyakorlatokat lehet elérni. Ezek a feladatok jól láthatóan a kötet (és a hozzá tartozó kurzus) részei, nem utólag hozzátett érdekességek, az online felületen azonban nincs feltüntetve sem a szerző, sem a kurzus vagy a kötet címe, ami sajnálatos és aggályos a szerzői jogok védelme miatt. Átgondolt és igényes feladatok találhatók a kötetben, így érdemes lenne a nyílt hozzáférésű oldalon is jelezni a szerzőséget. Kisebb kellemetlenség, hogy hasznosabb lett volna, ha a könyvben nem (csak) a tankockákra mutató URL-kódok vannak feltüntetve, hanem a QR-kódot bemásolva ugorhatna rögtön az olvasó az adott oldalra.

Egy másik erőssége a könyvnek, hogy nem csak a japán nyelvre koncentrál. Többek között *A többszörösen összetett mondatok fordítása*; *A honorifikus nyelvhasználat*; *Az „adás-kapás” igéi, benefaktív ige szerkezetek* és *A beszédrítusok és nyelvi klisék fordítása* című fejezetek világos és megfogható magyarázatot és megoldásokat kínálnak olyan japán nyelvi specifikumok átültetésére, amelyeknek a magyar nyelvre való átfordításához nemcsak a második nyelvi kompetenciák szükségesek, hanem a magyar anyanyelvi sajátosságok tudatosítása is.

Összességében Somodi Júlia kötete jól átgondolt, gyakorlatközpontú és korszerű szemléletű bevezetés a fordítás világába, amely hatékonyan hidalja át az elmélet és a gyakorlat közötti szakadékot. A kötet igazán hiánypótló és sokoldalúan hasznos segédanyag a japánul tanulók és a kezdő fordítók számára egyaránt.